

тодішнє москвофільське „Слово“ і його редакцію „політичною про-
ституткою“. Треба знати ті „естетичні“ погляди, ту фарисейську
„делікатність“, що були тоді обов'язковими серед львівської русь-
кої громади, щоб зрозуміти, до якої міри всі були скандалізо-
вані таким висловом Ф—ича. Розумієть ся, що більше вже на пре-
леґента його не просили, а його відчит не то що не надрукували,
але запропастили безслідно.

Іван Франко.

Х. З поля народньої освіти в Росії.

Російський уряд, коли не так, то инак виказує своє „сер-
дечное попеченіє“ про народню освіту, виголошене з „высоты
престола“: сьогодні він забороняє, завтра обмежує, по завтраму
скасовує все те, що тичить ся народньої освіти, через тиждень
скидає з посади людей, що душею віддавались сій справі. Спосте-
рігаючи час за часом отакі явища, все більш та більш стверджу-
єть ся гадка, що оті солоденькі слівця кинуті російському су-
снільству порфіроносцем, за приводом усяких „охранителів“, тільки
задля паморочення слабого розуму сердешного російського оби-
вателя. А коли справді так, то мимоволі напрошуєть ся питання:
для чого сей глум над бідолашним Росіянином? Невже не досить
того, що він живе у нівець зневажений, позбавлений загально-
людських прав? Невже російським посіпакам на чолі з порфіро-
носцем хочеть ся ще глумитись із тих, що годують їх своєю крі-
вавицею? Адже се „сердечное попеченіє“ з кожним днем дово-
дить, що воно дурисвітство і мана, якою „предержащая власть“
хоче засліпити очи тим, хто починає потроху ставати видющим.
І коли зрештою настане кінець усім отим знущанням над бідолашним
російським обивателем!?

Ми одержали нижче наведений гектографований лист, що слу-
жить ще одним зайвим доказом „сердечного попеченія“: ще чотири
жертви російських порядків. Подасмо сей лист в нерекладі:

„25 серпня с. р. шкільна рада Аваніївського повіту Херс.
губ. за приводом інспектора народніх шкіл д. Іващенко скинула
з посади ось яких земських учительок: А. Приходькову, В. При-
ходькову, Л. Петренкову і А. Совачову. Увільненню спричинились
віби-то „малорусскія тенденції и фамильярное обращеніє“ учите-
льок із учнями.

„Доводим, що вище згадані учительки, як по своїй інтелігентності, ровною, так по відданю справі народньої осьвіти визначались зпоміж учительського персоналю Ананіївського повіту, не виходячи тим часом за межі заведеної програми. Таким чином обвинувачення, що спричинилось до увільнення чотирьох учительок, в основі своїй не має жадної підстави; його можна пояснити тільки нетолерантністю д. Іващенко до особистої ініціативи та до чужого переконання.

„Хоча нетолерантність д. Іващенко до чужих переконань була нам добре відома ще за часів буття його нашим професором, все-ж ми, колишні вихованці д. Іващенко, обурені його деспотичними відносинами до кращих трудівниць на такому нелегкому полі діяльності, почуваємо на собі обовязок зробити колишньому нашому професорови догану і повне неповаження до такого його поведження.

„Не менш прикро й те, що шкільна рада могла згодитись на внески д. Іващенко. В склад шкільної ради входили: повітовий маршал М. И. Малаєв, міський бурмістр А. А. Козяхин; члени земської управи: Н. С. Флоринський і В. В. Унтілов; земські начальники: И. В. Новицький і д. Наложкин і шкільний інспектор М. И. Іващенко. Усі вони, на жаль, люди з вищою осьвітою з винятком д. Унтілова. Чи не се саме й єсть „сердечное попеченіє“ про народню осьвіту?! Колишні вихованці. Ананіїв 30 серпня 1901 р.“

А ось іще один лист, що характеризує настрій, який панує серед одної частини педагогів у Харкові. Видно, що тим бідолашним людям забажалось і собі „лупити по пути прогресса“ в напрямі вказанім урядовими Держимордами. „Педагогічне зібраннє учителів та учительок“ Харкова займало ся уложеннєм „правил“ для учеників. Заходились харківські „педагоги“ коло сеї справи ще 1899 р., а тепер вироблені на вжиток школярам ними „правила“ (чи пак „мѣры указанія и пресѣченія“) затверджені директором народніх шкіл. Подаємо шан. читачам „перли“ з сього карного кодексу:

Примітка до § 2: „Школярі повинні увіходити в церкву і виходити з неї не інак, як тільки на здибочках“ (sic!). § 35: „По скінченню лекцій школярі на подвірю „строють ся в ряди“ (скільки вулиць, де живуть вони, стільки й „рядів“); потім кожна кольона, в супроводі і за доглядом кращого учня „въ стройномъ порядкѣ“ іде на евою вулицю. Позаду кольони ідуть ті з учнів, що живуть ближче иньших, для того, аби не „нарушить общаго строя“. § 36: „Учні повинні вертати ся зі школи завєди

однією і тою самою найблизчою дорогою і йти просто до дому, ніде не зупиняючись і нікуди не заходячи..“

Як же гарно, на прочуд гарно вивчили харківські педагогі і передали в своїх „правилах“ ті „закони“, по яким зреорганізував місто Глухів незабутній щедринський Угрюм Бурчєєв, задумавши зробити з „города Глухова — Его Императорскаго Величества городъ-Непреклонскъ“. Тільки-ж Угрюм Бурчєєв — не був педагог, а хроніка записала про нього лиш такі факти: „Въѣхалъ въ городъ на бѣломъ конѣ, сжогъ гимназію и оправднилъ науки“.

В. Д.

ХІ. Соті роковини прилученя Грузії до Росії.

Грузія — се тифліська губернія з закатальським округом та кутаїська губернія з батумською областю та сухумським повітом. Грузинів усіх біля 2 мільонів (між ними більшість православні, 20 тисяч католиків і 60 тисяч магометанів). Економічний стан грузинського народу лихий; малоземелля і навіть подекуди безземелля, — ось лиходії Грузії. Торговля в руках вірменського купецтва. Таке становище примушує нарід братись до науки. Особливо замітна в сїм напрямку провінція Гурія, де сливе нема неграмотних і де найбільше читають ся грузинські часописі. Їх виходить тепер декілька: 2 щоденні газети, 2 місячники про дорослих і 1 про дітей, 1 тижневник літературно-політичний і 1 духовно-моральний. Як бачите, Грузія що до сього далеко щасливіша за нашу Україну, яка не має жадної часописі.

В кінці вересня (25—26 б. р.) тифліське дворянство в купі з російським урядом съвяткувало соті роковини „присоединенія“ Грузії до Росії. З поводу сього був виданий „Высочайшій Рескриптъ“, у якому царь осипає своїми милостями грузинський нарід (чи то пак грузинських дворян) за те, що „грузинський нарід, а особливо грузинське дворянство незмінно показують приклад вірности російським царям та новій вітчизні“. Так ось за се „бажаючи уславити столітні роковини прилучення царь бажає забезпечити неминучі потреби грузинського народу“. Який се „нарід“ — ми зараз побачимо, тут же зазначимо, чи не признає царь вище наведеними словами, що в державі його не все „обстоить благополучно“, бо щож се за „благополучіє“, коли треба чекати (навіть „показуючи незмінно приклад вірности царю і отечеству“) сто літ,